

Poseben problem je predstavljala ureditev sejmkega prostora. Kupci in mestna uprava so menili, da je nehygienično, da so zlasti branjevke na sejmu v košarah prinesena živila, npr. mleko, sir, smetano, jajca in drugo, mesarji pa meso in mesne izdelke, razstavili kar na tla, zato so od prodajalcev sprva kot podlago zahtevali čist prt. Vendar nekateri tudi te najmanjše zahteve niso izpolnjevali. Po nekaj neuspehih so kritiki le dosegli, da so prodajalci na trgu za nakup in prodajo živil najemali stojnice. Zlasti mesarji so pri prodaji mesa na trgu želeli umetno zviševati cene, mestna oblast pa je z lastno prodajo želela cene znižati ali vsaj obdržati v mejah še sprejemljivega. Mesarji so tako zaradi lastnega zaslužka odhajali po nakup klavne živine na Hrvaško in v Bosno, kjer so bile cene pri kmetih bistveno nižje, s prodajo na celjski tržnici pa se je njihov zaslužek povečal.

Pred božičem so na celjskem sejmu prodajali tudi smrečice za božična drevesca, katerih prodaja je bila dovoljena le pod posebnimi pogoji. Smrečice so morale imeti posebno spričevalo o izvoru, saj je nekontrolirano in nestrokovno sekanje najlepših mladih smrek siromašilo pomladitvene nase v gozdovih. Za božična drevesa je bilo dovoljeno sekati le v rasti zaostala ali deloma oz. v celoti posušena drevesca, ki pa so bila le redko primerna za božična drevesa, za katera se je zahtevala lepa oblika in lepo rase veje. Kmetje in gozdarji v okolici mest in večjih krajev so v božičnem času opazali več kraj drevesc v okoliških gozdovih.

Sejmi so najprej pomenili napredek (omogočanje trgovanja), zato jih je oblast vzpodbujala, skozi čas pa so iz različnih vzrokov postali coka razvoju kot mnoge zgodovinsko pogojene institucije, npr. cehi, zato za prirejanje novih sejmov oblast ni več potrjevala koncesij. Tudi na celjskih sejmih je bilo podobno. Statistični pregled kramarskih sejmov v začetku 20. stoletja navaja postopno zmanjševanje povpraševanja in prodaje, saj je bilo sejmov preveč, meščani pa so imeli možnost vsakodnevne nabave v vedno številnejših trgovinah meščanskih trgovcev. Organiziranje kramarskih sejmov se je tako izkazalo za nepotrebno. Živinski sejmi so kljub temu, da nikoli niso bili prav uspešni, živeli še naprej. Kmetje so prekupčevali v glavnem z govejo živino, redkeje s konji, zelo malo pa so na sejmih prodali koz in ovac. Še najdlje so živeli svinjski sejmi.

Iz statističnega pregleda sejmov, ki ga je avtorica pripravila ob koncu svoje razprave, lahko razberemo, kaj so pridelovali na kmečkih posestvih, kdaj v letnem času so imeli viške za prodajo, iz podatkov pa je s sklepanjem možno izluščiti tudi, kakšno je bilo tisto leto vreme in posledično letina. Vsekakor je več kot dobrodošla tudi primerjava s cenami pridelkov na sejmih v Mariboru in Ljubljani.

V nasprotju z zmanjševanjem zanimanja za kramarske in živinske sejme je med obiskovalci raslo zanimanje za gospodarske in obrtne razstave, katerih nasledniki so današnji sodobni sejmi.

Kakor pri vseh drugih bi lahko avtorica tudi pri tej raziskavi nekatera poglavja razširila z dodatnimi podatki, vendar se ob tem vedno postavlja vprašanje, ali ne bi ob tem zastavljena naloga izgubila rdeče niti, vsebina dela pa bi zvođenela. Obširnejše delo bi tako tudi prerاسlo okvir zastavljenega cilja. Kljub drobnim napakam, ki jih lahko najdemo v še tako dodelanih publikacijah in ustanovah, ki premorejo neprimerno več denarja za izdajanje knjig, kot je Zgodovinski arhiv Celje, je izdana razprava, zasnovana pretežno na arhivskem gradivu, dragocen prispevek k poznavanju krajevne zgodovine, vpete v krog dogajanj na širšem področju.

Alenka Kačičnik Gabrič

Drago Medved in dr. (ur.): Zreški zbornik 2006. Zreče : Občina Zreče, 2006, 432 strani.

V zadnjih letih ni malo slovenskih, predvsem mlajših občin, ki se odločajo za izdajo zbornika. Navadno se to zgodi ob posebni priložnosti in s posebnim namenom. Zreška občina je z izdajo zbornika počastila 800-letnico prve pisne omembe kraja, hkrati pa zbornik služi za utrditev krajevne identifikacije in predstavitev kraja širšemu krogu ljudi, ter tako prevzema vlogo trajne vizitke.

Občina je prevzela nase celotno financiranje zbornika, saj nikjer ne zasledimo omemb sponzorjev. Uredniška vloga je pripadla Dragu Medvedu, ki je to delo opravil skupaj z uredniškim odborom. Zbornik skupaj s kratkim uvodnim in zaključnim delom prinaša šestnajst prispevkov, ki posegajo na polje interdisciplinarnosti, torej na različna področja raziskovanja in bi jih lahko po svoji vsebini in kvaliteti nekako razdelili med bolj znanstvene in tiste z bolj poljudno pisano besedo. Vsekakor pa vsebuje pomembno bogastvo podatkov o zgodovinskih, kulturnih in naravoslovnih vrednotah zreškega prostora.

Pomembna popestritev zbornika se mi zdi izbor fotografskega gradiva in priložena zgoščenka, na kateri so posneti zvočni zapisi gradiva iz članka Petra Kosa, in originalni ohranjeni posnetki prvih nastopov ansambla Zreški kovači.

S prijazno besedo in uvodno mislijo "Drevo potrebuje korenine, človekove korenine pa so v nje-

govi zgodovini" nas Jože Košir, dolgoletni župan Občine Zreče, povabi k prijetnemu in poučnemu branju zanimivih in raznolikih prispevkov. Sam pa se jim pridruži s kratkim sprehodom skozi pomembne zgodovinske prelomnice konca 19. in 20. stoletja, kjer opozori, da se je tudi v dolini reke Dravinje ob vznožju Pohorja dogajala zgodovina, katere pomemben dokument je listina iz leta 1206, ki priča o prvi pisni omembi kraja. Izgled same listine nam ponudi prva stran, kjer je med drugim zapisano, da je bila listina izdana v Žičah, hranjena pa je v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu.

Vesna Koprivnik nas popelje daleč nazaj v čas prazgodovine in antične naselitve z opisom najpomembnejših arheoloških najdišč tega prostora, med katerimi prav gotovo izstopa Brinjeva gora nad Zrečami. Avtorica je pregledno obdelala to arheološko območje, nam postregla z navajanjem arheoloških krajev, s ponazoritvijo življenja prvih naseljencev, naselitvenih sistemov, prehrane...

Nekaj drobcev iz zreške župnije nam naniza nadžupnik v Rogatcu Andrej Grobelnik. Seznan nas, da zreška župnija obstaja kot samostojna zadnjih 250 let (točni datum ustanovitve ni poznan). Na kratko poskuša prikazati okoliščine, ki so omogočile nastanek zreške župnije. Poudari, da je imela velik vpliv na tem področju Žička kartuzija. V posameznih poglavjih nam predstavi 250-letno zgodovino župnije, pri čemer se opira na župnijsko kroniko.

Vito Hazler je pripravil študijo o kulturni dediščini in naravnih vrednot zreškega območja. Poda stanje njihove ohranjenosti in hkrati pravilno podučiti, da je to zelo pomembna kategorija, saj prostorsko in vsebinsko bogati prepoznavnost zreške občine, ter je izjemna priložnost za turistični in gospodarski razvoj. Kot uspešen primer navaja Ošlakovo domačijo in Skomarsko hišo, ki sta ne le dvignili prepoznavnost svojih vasi, temveč tudi pokazali, kako se lahko z dediščino gradi prihodnost. Navede nekaj najpomembnejših spomeniškovarstvenih dokumentov, pomembnih za zreško občino in poda podroben seznam njenih pomembnejših kulturnozgodovinskih spomenikov in naravnih vrednot, od prazgodovine do danes. Vse pa za boljše razumevanje varstvene problematike ponazori v, po mojem mnenju, precej dobrodošli tabelarni obliki s pojasnili, kjer izvemo, da je na obravnavanem območju kar nekaj spomenikov državne pomena.

Mojca Kovačič je pogledala, od kod izvira uspešen gospodarski razvoj zreške občine. Tako nas popelje na pot od skromnih začetkov obrtne dejavnosti (glažutarstvo, fužinarstvo, furmanstvo, kovaštvo), preko delujočih rudnikov in železnice vse do današnjih najpomembnejših gospodarskih dejavnikov občine tovarne orodja Unior in tovarne umetnih brusov Comet. Ker so skupaj z njima

rasle tudi Zreče, dobimo preko avtoričinega pripovedovanja, predvsem pa po mojem mnenju preko osvežilnega vložka citatov prebivalcev Zreč in zreške občine, ki s precej slikovitim in čustvenim pripovedovanjem potrjujejo pomen obeh tovarn in njenega vpliva na razvoj kraja, predstavo o pomenu simbioze med naravnimi danostmi in človeškim faktorjem.

Tatjana Hren na kratko obravnava demografsko podobo zreške občine. Poudari, da sta prehodnost območja in gospodarski vzpon vplivala tudi na porast prebivalstva občine, ki v obdobju od 1969 do 2004 naraste od 3.343 na 6.379 prebivalcev. To je razvidno tudi iz priložene tabele in grafikona, kjer dobimo v pogled še starostno in izobrazbeno strukturo občine, v nadaljevanju pa tudi nekaj malega o zaposlitveni sestavi prebivalstva.

Za tiste, ki ste že od nekdaj želeli vedeti kaj več o heraldiki, predvsem pa o izvoru in pomenu simbola Občine Zreče – zelenega srca – priporočam v branje zanimiv prispevek Valta Jurečiča. Med drugim namreč izvemo, da je zreški grb zasnoval dr. Božo Otorepec in da je plod informacijske dobe, torej nastal po osamosvojitvi Slovenije. Grb ima sicer izvor v 13. stoletju, ko naj bi Zreče tolmačili s pomenom sreča, nemško Freude. Otorepec je vsebino grba povzel po pečatu takratnega zreškega graščaka Jurija Freudenbergga, kjer je glavni atribut srce. V končni fazi nastane grb z zelenim srcem na rumeni podlagi, ki utemljuje geslo zreške občine "Zeleno srce Pohorja".

Prispevek o razvoju šolstva v Zrečah avtorice Jolande Lorgier bo najverjetneje pritegnil tiste, ki so kdajkoli obiskovali OŠ v Zrečah. V osrednjem delu prispevka lahko kronološko sledimo 190-letnemu razvoju osnovne šole, kar ni naključje, saj je avtorica večino vsebine črpala iz Šolske kronike. Med drugim je opisala razvoj šolskega poslopja, učbenikov, predmetnikov, šolskih proslav, obšolskih dejavnosti, navajala prisotnost pri pouku itd.

Razvoju pomembne gospodarske panoge v Zrečah – turizmu sledimo v prispevku Zdenke Kejžar, vodji lokalne turistične organizacije Zreče-Rogla. Poda nam podroben pregled današnje lokalne turistične ponudbe (od nastanitvenih kapacitet, do prehrane, rekreacijskih možnosti, medicinske ponudbe itd.), katere načrten razvoj se v teh krajih začne leta 1976 z izgradnjo prvega hotela na Rogli in 1978 v Zrečah. Avtorica poudari, da sta danes smučarsko središče na Rogli in Terme Zreče znana ne samo doma, temveč tudi v svetu, zanemariti pa ne smemo niti pestre ponudbe kmečkega turizma.

Iztok Vršaj nam v precej obširnem in izčrpnem članku, opiše naravne razmere območja, rastlinstvo in živalstvo, zgodovinski razvoj gozda in gozdarstva, ter predstavi pravilno in načrtno ravnanje z gozdovi nekoč, danes in v bodoče. Tako dobimo

podrobno sliko o pomenu gozda in gozdarstva v teh krajih.

Da rek "vsaka vas ima svoj glas" drži, izpostavi Peter Kos, ki razgrinja značilnosti in specifičnosti zreškega govora. Avtor se omeji na govor v samem mestu Zreče, čeprav se ta od okoliškega govora ne razlikuje bistveno. Skozi prispevek sledimo natančnejši analizi govora in besedišča s pomočjo fonetičnih zapisov, pridobljenih z intervjuji treh domačinov.

Anton Gričnik prispeva esejistično pripoved o družbenem dogajanju v Zrečah vse od svojega otroštva do danes, z etnografsko in osebnostno noto, na kar uvodoma opozori avtor sam. V zanimivem prepletu različnih osebnih zgodb in dogodivščin, ki jih obogati z množico osebnih zgodb posameznikov, ki so na različne načine zaznamovali življenje v zreški dolini, sledi dogajanju in spremembam tega prostora.

Preskok od življenjskih zgodb k sodobni umetnosti naredi urednik zbornika Drago Medved. Prikaže nam zapuščino nekajletnega delovanja "forme vive" v Zrečah v sedemdesetih letih 20. stol. Pod idejnim vodjo Vasilijem Četkovičem Vaskom so izpod ustvarjalnih in ambicioznih rok takrat priznanih kiparjev, tudi iz tujine, ob uporabi lokalnih materialov nastale posamezne skulpture, ki kljub zobu časa pestrijo podobo kraja.

Kratek in na trenutke precej faktografski pregled bogate in raznolike športne dejavnosti v občini prispeva Ivan Olup. Seznan nas z nastankom, razvojem, doseženimi rezultati posameznikov in klubov, ki večji razmah doživijo šele po osamosvojitvi Slovenije, v času, kateremu avtor posveča tudi največ pozornosti.

Za konec Martin Mrzdovnik oriše še kulturni razvoj kraja, pri čemer osrednjo pozornost nameni sicer petletnemu, a intenzivnemu in širše priznanemu delovanju prvega zreškega ansambla "Štirje kovači". Tej zgodbi doda še kratek opis manjših zgodb posameznikov, društev, združenj in ansamblov, ki tvorijo mozaik umetniško-kulturne ustvarjalnosti občine.

Zbornik ima bogato, raznoliko, zanimivo in lahko berljivo vsebino in bo pritegnil vsakogar, ki ga zanima lokalna zgodovina. Pomanjkljivost zbornika je morda le ta, da nima tujejezičnih povzetkov, s čimer bi lahko predstavljal še večje propagandno gradivo za tako turistično občino. Sicer lahko zasledimo še nekaj majhnih napak, ki se navadno vtihotapijo v tako obsežno publikacijo, a je nekatere napake uredniški odbor že našel in dal v ponatis popravljeno verzijo. Kljub temu je zbornik poln dragocenih podatkov, zaradi česar njegova vrednost prav gotovo ne bo kratkotrajna.

Jasmina Litrop

Jožko Kragelj: Modrejce in Modrejčani. Gorica, 2006, 61 str.

Avtor Jožko Kragelj se je v zborniku z naslovom *Modrejce in Modrejčani* na svoj način poklonil svojemu rodnemu kraju Modrejcem. Osrednja tema zbornika so same Modrejce, ki ležijo v Posočju ob akumulacijskem jezeru reke Soče in se stiskajo pod pobočjema Bučenice in Selskega vrha, ter tam živeti ljudje.

Gradivo, ki tvori knjigo, je pretežno literarne narave, saj knjiga vsebuje pesmi in besedila nekaterih najbolj znanih slovenskih literatov Simona Gregorčiča in Ivana Preglja. Ivan Pregelj je dve svoji stvaritvi posvetil prav Modrejcem, in sicer *Poslanica v Modrejce* (izšla je v Koledarju goriške Mohorjeve družbe leta 1924) in *Modrejce* (tekst je izšel v Domu in svetu leta 1935). Poleg tega je v knjigi objavljen tudi izsek iz opusa domačina Andreja Kraglja, ki je bil znani, vendar po besedah avtorja sedaj že skoraj pozabljen klasični filolog in prevajalec, ki je v slovenski jezik prevedel *Iliado* in *Odisejo*. Njemu v spomin sta se ob njegovi smrti poklonila tudi Simon Gregorčič in Ivan Pregelj z dvema pesmima, ki ju je Jožko Kragelj, poleg naslovnice prevoda *Iliade* in *Odiseje*, uvodnika Andreja Kraglja k izdaji *Iliade* in odlomka *Odiseje*, vključil v svoj zbornik. Svoj poklon znanim Modrejčanom urednik nadaljuje s kratkimi biografijami Franca Štruklja, Lucijana Krajnika, Jožka Kraglja in Cirila Kraglja – Lukovega, ki je napisal dolgo pesnitev o zgodovini svojega rojstnega kraja Modrejc z naslovom *Epopėja*. Tudi slednjo je urednik v celoti vključil v zbornik.

Avtorski prispevek urednika zbornika predstavljajo (poleg uvoda in zbiranja gradiva) kratka zgodovina Modrejc, črtica *Iskra veselja*, ki jo je avtor prvič objavil v celjskem Mohorjevem koledarju leta 1949, predstavitev posameznih znanih Modrejčanov in rodovnik Žnidarjeve hiše. Predvsem iz kratke zgodovine in črtice veje avtorjev velik odpor do italijanske okupacije in vsiljevanja italijanskega jezika. Črtica opisuje boj protagonista Slavka, ki se po opravljeni maturi vrne iz šole v mestu, proti poitalijančenju Modrejčanov, in njegovo skrb za negovanje slovenskega jezika. V tekstu pred črtico nam avtor razloži, da so opisani dogodki pravzaprav avtobiografski.

V delu, kjer avtor na kratko predstavi zgodovino Modrejc, pogrešamo točno navedbo virov, iz katerih je avtor črpal podatke za svoj kratki opis zgodovinskega dogajanja, ki je tudi preohlapen, da bi ga lahko označili kot temeljito zgodovinsko analizo zgodovine Modrejc. Pohvaliti pa gre avtorja, da je zbral domača imena hiš, po katerih so se, kot sam pravi, ljudje poznali. Nadgradnjo seznamu